

महाराष्ट्र शासन
आयुष संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य,
मुंबई

नागरिकांची सनद

2021

अनुक्रमणिका

➤ प्रस्तावना
➤ आयुष संचालनालयांतर्गत कार्यरत कार्यालयाची माहिती दर्शविणारा तक्ता
➤ संचालनालयाचे उद्देश व मिशन
➤ संचालनालयातील कार्यासनांतर्गत (आयु 2, आयु 3, आयु 4, आयु 5, आयु 6, आयु 7 व आयु 8) पार पाडली जाणारी कार्ये / कामाचे स्वरूप
➤ विभागाच्या महत्वाच्या योजना व भविष्यातील संकल्प
➤ संचालनालयांतर्गत कामकाज हाताळण्यासाठी आयुष संचालनालय, मुंबई यांच्या कार्यालयातील अधिकाऱ्यांचे अधिकार/ कर्तव्ये
➤ केंद्र शासनाचा माहितीचा अधिकार अधिनियम 2005 मधील तरतूदीनुसार आयुष संचालनालय या कार्यालयातील निर्देशित माहिती अधिकारी व अपिलीय अधिकारी संचालनालयाचे नियंत्रणाखालील शासकीय कार्यालयांबाबतचा तपशील
➤ शासकीय आयुर्वेद महाविद्यालयांमध्ये कार्यरत तक्रार हाताळणी यंत्रणा
➤ शासकीय आयुर्वेद रुग्णालयातील वेगवेगळ्या उपचार / तपासणी इत्यादीचे शुल्क दर्शविणारा तक्ता
➤ आयुष संचालनालयाचे अधिनस्त कार्यरत शासकीय, शासन अनुदानित व खाजगी विनाअनुदानित आयुर्वेद, होमिओपॅथी व युनानी महाविद्यालयांचे नावाची यादी

नागरिकांची सनद

प्रशासन लोकाभिमुख होण्यासाठी तसेच शासनाच्या दैनंदिन कामकाजात पारदर्शकता आणून शासनाने धोरण राबविण्यासाठी नागरिकांची सनद तयार केली आहे. जनतेला ज्यांच्या कामाबाबत होणारे गैरसोय टाळण्यासाठी या सनदेची निर्मिती करण्यात आलेली असून जनतेचे काम विहित मुदतीच्या आत करून घेण्याच्या हक्क खऱ्या अर्थाने याद्वारे प्राप्त होणार आहे. या सनदेद्वारे जनतेला चांगली सेवा देणे तसेच कायद्याची आणि नियमांची अंमलबजावणी संबंधित अधिकाराद्वारे करून पारदर्शक प्रशासनाची खात्री जनतेला देता येईल अशा महत्वाच्या बाबींचा समावेश यात आहे.

शासनाकडून जनतेला विविध प्रकारच्या सेवा उपलब्ध करून दिल्या जातात या सेवा कमीतकमी वेळात मिळाव्यात व त्या दर्जेदार असाव्यात अशी जनतेची माफक अपेक्षा असते. या सेवांची पुरेपुर माहिती सर्व सामान्य जनतेला बाबतीत आपले उत्तरदायित्व जोपासणी या उद्दिष्टांच्या पूर्तीकरीता नागरिकांची सनद तयार करण्यात आली आहे.

शासनाने शासन निर्णय क्र.ADR.१३५६-H, दि.06.02.1957 अन्वये आयुर्वेदासाठी स्वतंत्र संचालनालयाची निर्मिती करून सदर कार्यालयास संचालक, आयुर्वेद यांचे कार्यालय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई असे नाव दिले. तेव्हापासून आयुर्वेदासाठी आयुर्वेद व युनानी औषधी पध्दतीमधील संस्थांचे नियमन या संचालनालयामार्फत करण्यात येते. तदनंतर 1975 मध्ये होमिओपॅथिक पध्दती या संचालनालयाच्या अधिपत्याखाली देण्यात आली. वैद्यकीय शिक्षण, आयुष (AYUSH) (आयुर्वेद, योग, युनानी, सिद्ध व होमिओपॅथी चिकित्सापध्दत) या विभागाकडून राज्यातील जनतेस प्राथमिक आरोग्यासह औषधोपचार, विशेषोपचार व अतिविशेषोपचार सेवा देण्यात येते.

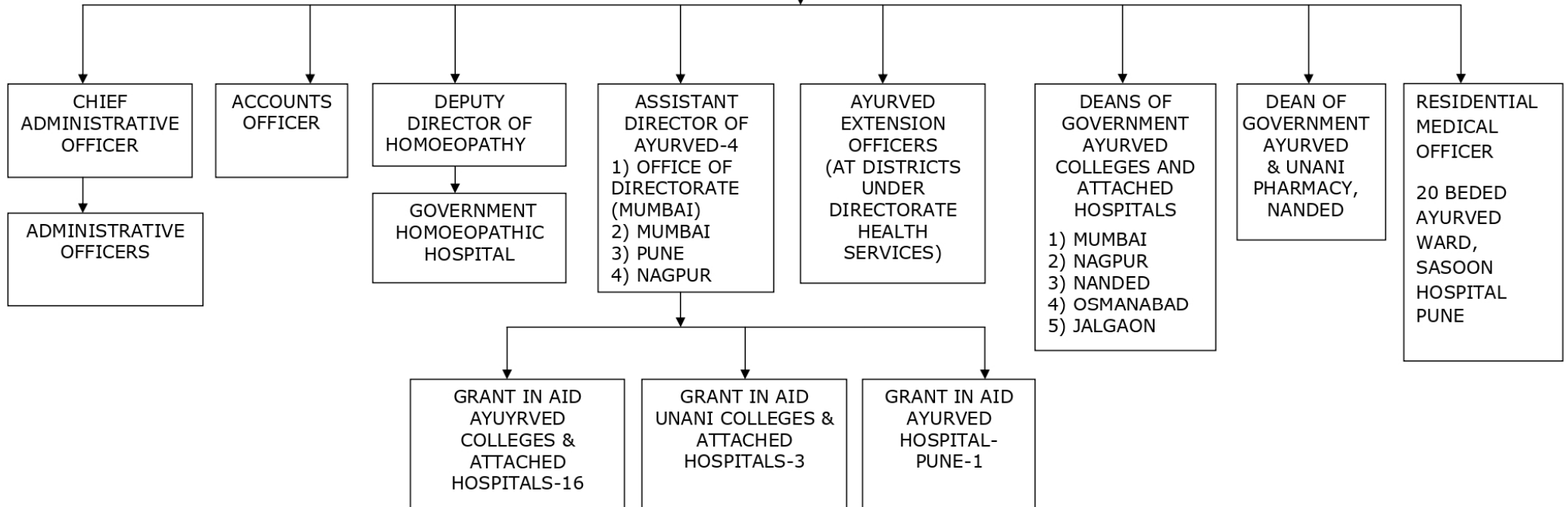
या विभागाच्या अधिनस्त वैद्यकीय सेवा व व्यवसाय या संदर्भातील कायद्याची अंमलबजावणी करणे, मानवी जीवनाच्या प्रक्रियेमध्ये मानवाच्या शारिरिक, मानसिक, जन्मजात निर्माण होणारे आजार, अपघात, हवामानातील होणाऱ्या बदलामुळे निर्माण होणारे संसर्गजन्य रोग इ. निर्माण होणाऱ्या आजारावर मात करून मानवी जीवनाचा दर्जा उंचावण्यासाठी वैद्यकीय क्षेत्राशी निगडित संशोधन, उपाय योजना, वैद्यकीय शिक्षण, औषध निर्मिती व आनुषंगिक कायदे, या प्रयोजनार्थ आवश्यक वैद्यकीय क्षेत्रातील मनुष्यबळ निर्माण करणे तसेच राज्यात वैद्यक शास्त्रात समतोल विकास साधणे व वैद्यक शाखेतील विविध अभ्यासक्रमात एकरूपता आणणे इ. संदर्भातील धोरणात्मक निर्णय घेतले जातात.

आयुष संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य मुंबई या कार्यालयांतर्गत आयुर्वेद, युनानी, होमिओपॅथी तसेच निसर्गोपचार व योगोपचार इत्यादी भारतीय वैद्यकशास्त्राच्या शासकीय, अनुदानित व विनाअनुदानित महाविद्यालयांचे नियमन व नियंत्रण करणे, भारतीय वैद्यकशास्त्राचा प्रचार व प्रसार इत्यादी कामे आयुष संचालनालयाकडून केली जातात. राज्यात सध्या 5 शासकीय आयुर्वेद महाविद्यालये व संलग्नित रुग्णालये असून, १६ आयुर्वेद व ३ युनानी महाविद्यालये व संलग्नित रुग्णालये यांना शासनाकडून अनुदान दिले जाते. याशिवाय 54 आयुर्वेद, 4 युनानी व 54 होमिओपॅथी महाविद्यालये व संलग्नित रुग्णालये खाजगी संस्थांमार्फत चालविली जात असून त्यांना शासनाकडून कोणत्याही प्रकारे आर्थिक मदत / अनुदान दिले जात नाही.

SET UP OF DIRECTORATE OF AYUSH MAHARASHTRA STATE

SECRETARY, MEDICAL EDUCATION AND DRUGS DEPARTMENT, GOVERNMENT OF MAHARASHTRA, MUMBAI

DIRECTOR AYUSH

संचालनालयाचे उद्देश

- अस्तित्वात असलेल्या आयुष शिक्षण संस्थांचे श्रेणीवर्धन करून त्यांची सक्षमता वृद्धी करणे.
- राज्यातील प्रत्येक महसूल विभागात किमान एक शासकीय आयुर्वेद महाविद्यालय व संलग्नित रुग्णालय स्थापन करणे.
- राज्यातील प्रत्येक आरोग्य केंद्रात आयुष आरोग्य सेवा केंद्र सहस्थापित करणे.
- राज्यातील प्रत्येक ग्रामीण रुग्णालयात, जिल्हा रुग्णालयात आयुष आरोग्य सेवा केंद्र सहस्थापित करणे.
- प्राधान्याने स्वतंत्र पदव्युत्तर संस्थेशी संबंधित दोन अद्यावत (State of art) उच्च स्तरीय शिफारस दर्जाची (tertiary referral level) आयुष "अनुसंधान व शिफारस / referral रुग्णालये" स्थापित करणे.
- आयुष चिकीत्सा पध्दतींना प्राधान्य असणाऱ्या क्षेत्रात विशेष चिकीत्सा केंद्र स्थापित करणे.
 - वार्धक्यजन्य रोगांसाठी उपचार केंद्र.
 - जीवनशैलीजन्य रोगांसाठी उपचार केंद्र.
 - असाध्य रोगावस्थेतील रुग्णांसाठी उपचार केंद्र.
 - त्वचा रोगांसाठी उपचार केंद्र.
 - यकृत व पित्ताशयजन्य रोगांसाठी उपचार केंद्र.
- वनौषधींच्या संवर्धनासाठी व शाश्वत उपयोगासाठी कार्यदल स्थापित करणे.
- आयुर्वेद, युनानी व होमिओपॅथीक औषधांच्या उत्पादनासाठी व दर्जा नियंत्रणासाठी पायाभूत सुविधा समुह स्थापित करणे.
- आयुर्वेद, सिध्द व युनानी वनौषधींच्या व औषधी कल्पांचे विपणन व निर्यात करणे.
- अस्तित्वात असलेल्या आय. पी. आर. प्रणालीचे उपयोजन करणे.
- राज्य स्तरावर व आयुष संस्थांच्या स्तरावर "अनुसंधान नियंत्रण प्रणाली" स्थापित करणे.

मिशन - महाराष्ट्र राज्यातील सर्व नागरिकांना समग्र आरोग्य सेवा देण्याकरीता आयुष (आयुर्वेद, योग, युनानी, सिध्द व होमिओपॅथी चिकित्सापध्दत) चिकीत्सा पध्दतींना अग्रणी जीवन पध्दती व चिकीत्सा पध्दती म्हणून प्रस्थापित करणे.

संचालनालयातील कार्यासनांतर्गत (आयु 2, आयु 3, आयु 4, आयु 5, आयु 6, आयु 7 व आयु 8)

पार पाडली जाणारी कार्ये / कामाचे स्वरूप :-

- आयुर्वेदिक, युनानी, होमिओपॅथिक औषधी पध्दतीमधील महाविद्यालयातून संबंधित औषधी पध्दतीमधील अभ्यासक्रम शिकवून अहर्ताधारक डॉक्टर, वैद्य, हकीम निर्माण करणे.
- आयुर्वेदिक, युनानी, होमिओपॅथिक औषधी पध्दतीने रुग्णांवर उपचाराची सोय करणे. या औषधी पध्दती जनतेमध्ये लोकप्रिय करून त्यांची वाढ करणे.
- या औषधी पध्दतीमध्ये संशोधनासाठी प्रयत्न करणे.
- राज्यात औषधी वनस्पती लागवडीस व उत्पादनास प्रोत्साहन देणे.
- शासकीय आयुर्वेद महाविद्यालयांव्यतिरिक्त 16 अनुदानित आयुर्वेद व 3 युनानी महाविद्यालयांना शासनाकडून मंजूर करण्यात येत असलेले अनुदान संचालनालयामार्फत वितरीत करणे.
- आयुर्वेद - होमिओपॅथी - युनानी पदव्युत्तर अभ्यासक्रमाची सामाईक प्रवेश परीक्षा राबविणे.
- नवीन आयुर्वेदिक, युनानी, होमिओपॅथिक महाविद्यालय स्थापन करणे, पदवी अभ्यासक्रमाच्या प्रवेश क्षमतेत वाढ करणे, पदव्युत्तर अभ्यासक्रमाच्या औषधी पध्दती प्रवेश क्षमतेत वाढ करणे व नवीन विषयात पदव्युत्तर अभ्यासक्रम सुरु करणे इ.साठी संबंधित संस्थेची सक्षमता तपासणी करणे.
- या संचालनालयाच्या अधिपत्याखालील कार्यरत शासकीय संस्थांचा तसेच शासन अनुदानित आयुर्वेद व युनानी महाविद्यालयांचा तक्ता सोबत जोडलेला आहे. या संचालनालयाच्या अधिपत्याखालील शासकीय आयुर्वेद महाविद्यालये व संलग्नित रुग्णालयातील प्रशासकीय, तांत्रिक व आर्थिक अडी-अडचणी /समस्यांचे निराकरण करण्यासाठी या संचालनालयाकडून उपाययोजना केल्या जातात.
- आयुष संचालनालयांतर्गत असलेल्या अनुदानित आयुर्वेद व युनानी महाविद्यालय व संलग्नित रुग्णालयास शासनाकडून वेतन मंजूर केल्यानंतर या संचालनालयाकडून वितरीत केले जाते. त्याचे निर्धारण तसेच लेखा परिक्षणही केले जाते. ही संपूर्ण कार्यवाही सहाय्यक संचालक आयुष, नवी मुंबई / नागपूर / पुणे या कार्यालयाकडून केल्या जातात.
त्याचप्रमाणे शासन निर्देशान्वये सहाय्यक संचालक आयुष मुंबई यांचे कार्यालयाकडून महाराष्ट्र आरोग्य विज्ञान विद्यापीठ नाशिक, हाफकीन प्रशिक्षण व शिक्षण संस्था, परेल या संस्थेचे वेतन व तत्सम भत्यांची देयके आयुर्वेदार्थ या ऑनलाईन प्रणालीन्वये मंजूर करून वितरीत करण्याचे कामकाज करण्यात येते.
- विविध आयुर्वेदिक औषधाचे शासकीय आयुर्वेद रुग्णालयात चिकित्सालयीन चाचणी करून त्यावर संशोधन केले जाते.

- केंद्र शासनाच्या आयुष विभागातर्गत राबविण्यात येणाऱ्या केंद्र पुरस्कृत योजनेमधील अटी व निकष इ.ची पूर्तता करणाऱ्या या संचालनालयाच्या अधिपत्याखालील विविध संस्थाना केंद्रिय अनुदान मंजूर केले जाते.
- या संचालनालयाच्या अधिपत्याखालील नांदेड येथे शासकीय आयुर्वेद व युनानी रसशाळेत आयुर्वेदिक व युनानी औषधांची निर्मिती केली जाते.
- या संचालनालयाच्या अधिनस्त असलेल्या खाजगी शासन अनुदानित संस्थातील शासनमान्य पदावरील कर्मचाऱ्यांना नियमित वेतन वाटप योजनेच्या प्रणालीमध्ये सुधारणा करण्यात आली असून आयुर्वेदार्थ या संगणकीय प्रणालीमध्ये वेतन वितरीत करणेबाबत शासनाने घेतलेल्या निर्णयाची आयुष संचालनालयाकडून अंमलबजावणी करण्यात आली असून मार्च 2013 पासून आयुर्वेदार्थ संगणकीय प्रणालीद्वारे नियमित वेतन वितरीत करण्यात येत आहे.
- शासनाने मागासवर्गीय अनु शेष तसेच अपंगाचे आरक्षण भरणेबाबत वेळोवेळी निर्गमित शासन निर्णयाची अंमलबजावणी या संचालनालयाकडून करण्यात येते. सद्यस्थितीत मागासवर्गीय अनुशेष 90 टक्के भरण्यात आलेला आहे. तसेच अपंगांना त्यांच्या मागणीनुसार उपकरणे पुरविण्यात आली आहेत.
- या संचालनालयाच्या शासकीय आस्थापनेवरील वर्ग-1 व 2 ची पदे महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगाकडून शासनास शिफारस झालेल्या उमेदवारांची शासनाकडून नियुक्ती केली जाते. तसेच पदोन्तीची पदे शासनाच्या आस्थापना मंडळाकडून शिफारस झालेल्या अधिकाऱ्यांना पदोन्नती देण्यात येते.
- वर्ग-3 ची रिक्त असलेली पदे या संचालनालयाकडून व वर्ग-4 ची पदे संबंधित कार्यालय प्रमुखाकडून भरण्याची कार्यवाही केली जाते.
- राज्यातील खाजगी शासन अनुदानित संस्थेतील शासन मान्य पदावरील अध्यापकीय पदे भरण्यासाठी शासनाने निवड मंडळ स्थापन करून पात्र ठरविलेल्या अध्यापकांच्या निवडीस आयुष संचालनालयाकडून मान्यता दिली जाते व तदनंतर संबंधित नियुक्ती प्राधिकारी संस्था निवडीस मान्यता मिळालेल्या अध्यापकांना नेमणुका देते. तसेच वर्ग-3 व 4 पदे सहाय्यक संचालक आयुर्वेद, नवी मुंबई / पुणे / नागपूर यांचे मान्यतेनंतर संबंधित संस्था नेमणुका देते. अशा पध्दतीने अंमलबजावणी करण्यात येत आहे.

- विभागाच्या महत्वाच्या योजना :

अ.क्र.	विषय
1	केंद्र शासनाचे आयुष मंत्रालय, नवी दिल्ली यांचे मार्फत राबविण्यात येणाऱ्या Central Sector Scheme अंतर्गत विविध योजना व Centrally Sponsored Scheme या योजनांतर्गत राष्ट्रीय आयुष अभियान इ. योजनांची माहिती http://ayush.gov.in/ या संकेतस्थळावर देण्यात आली आहे.

- **भविष्यातील संकल्प**

1. महाराष्ट्र राज्य पर्यटन विकास महामंडळाच्या समन्वयाने राज्यातील सर्व महत्वाच्या पर्यटन स्थळी आयुर्वेद पंचकर्म केंद्र उभारणे. (Medical Tourism)
2. महाराष्ट्र राज्यातील आयुर्वेद क्षेत्रातील अनुसंधानास प्रोत्साहन देणेसाठी आयुर्वेदिक रिसर्च सोसायटी स्थापन करणे. (MARC)

		<p>l pkyuky; kP; k l eakhr loz/kkj .kkRed ckch ikg.ks vksVAKP; k vuq yC/krd eakhrP; k rdkjhdMs y{A nsAs vk; tA l pkyuky; k'kh l eakhr l eFkæ/khy f'kLrHkæfo" k; d ckch o foHkxh; pks'kh l mHkæzhy ckch ikg.ks dk; kÿ; hu deþkj h rlp jQ.Ay; kps izAk dh; vf/Adkj h ; kps n{ kj{k Bø.ks o R; kph dk; Zerk ok<fo.; kP; k n=Vhus iz Ru dj .As vf/kd eud; cG] jQ.kky; kl ykx.kkj h ; ak kexh ; k ckchP; k izrkokckcr vk; pñ l pkydkæh l Ykelyr djU rs fudkyh dk<.ks vaxr y{Ak ifj{AA rlp egky{Akiky ; kps dk; kÿ; kdMm ?Asy{; k vk{Akph l pkydkæh fopkjofue; djU imrk dj .As uohu izrko o uohu ckch ikg.ks foRr foHkxkP; k vaxr vly{; k iFkdMm dsys HkæMkj kps rikl.; k o iR; {k iMrkG.kP; k vgokykoj dk; bkgh dj .ks o HkæMkj kP; k fu; fer iMrkG.; k gks vkgs dk rs ikg.ks hu efgU; krm , dnk dk; kÿ; hu deþk ; kph feVhak ?AmU R; kP; k l eL; k l kMo.ks</p>
4	<p>l gk; d l pkyd vk; k-</p>	<p>jkl; krhy vuokfur vk; pñ o ; ukh egkfo ky; o l yfXur jQ.Ay; s rlp ftYgk ifj"nps vaxr vly{; k vk; pñnd o ; ukh nok[AU; koj fu; ak.A Bø. l k Bh R; kP; k rikl.; k dj .ks vuokfur vk; pñ egkfo ky; kps vuoku izrkokph rikl.kh djU l pkydkæh f' Ai Qj l dj .As ftYgk ifj"ne/ny vk; pñnd o ; ukh nok[AU; kps rkæ kd fujh{k.k dj .As l pkydkps dk; kÿ; krhy rkæ kd ckch tckcnkjhus ikg.ks vk; pñnd o ; ukh 'k{kf.kd ckch l mHkæz dkedkt ikg.ks l pkydkæh oGkoGh fnysy rkæ kd o vrkæ kd dke ikg.ks</p>
5	<p>izAk dh; vf/Adkj h</p>	<p>e; izkkl dh; vf/kdkjh ; kæk drD; o tckcnk; k l {kei.ks ikj iKM.; kl loz{kjh enr dj .ks vLFkkuukfo" k; d fdj dkG o nSænu ckch ikg.ks l pkyuky; krhy vf/k{kdl iæfk fyihd] fyihd ; kæk oGkoGh ekxh'ku djU R; kps dkekoj fu; ak.k Bø.ks l pkyuky; krhy ox&4 deþk; køj R; kps dke o orZkæl ; kps fu; ak.k Bø.ks l pkyd o e; izkkl u vf/kdkjh ; kæk oGkoGh fnysy dkes rRijrs o tckcnkjhus ikj iKM.ks</p>
6	<p>y{Ak vf/Adkj h</p>	<p>l pkyuky; krhy y{kk fo" k; d loz dkekoj fu; ak.k fu; fer jk{k ukæogh rikl.kh o Lok{kjh dj .ks flo; iiph y{kk rikl.kh- l pkyuky; kP; k vf/Ai R; k[Ayhy l eFkps vaxr y{Ak ifj{AA dj .As R; kckcrpk vgoky r; kj dj .As iyæcr y{Ak vk{Ak kps fujkdj.A dj .As y{Ak 'Ak[Ayhy o vaxr y{Ak iFdkrhy deþk; køj fu; aAA Bø. l o oGizæh R; kP; k l eL; k l kMfo.; kl k Bh e; izkkl dh; vf/Adkj h ; kæk loz{kjh enr dj .As</p>

केंद्र शासनाचा माहितीचा अधिकार अधिनियम 2005 मधील तरतूदीनुसार आयुष संचालनालय या कार्यालयातील निर्देशित माहिती अधिकारी व अपिलीय अधिकारी

अ. क्र	कार्यासन	राज्य जनमाहिती अधिकारी	अपिलीय अधिकारी
1	आयु 2, आयु 3, आयु 6, आयु 7	श्री संजीव कातवरे, प्रशासकीय अधिकारी	वैद्या श्रध्दा सुडे, सहाय्यक संचालक आयुष तथा मुख्य प्रशासकीय अधिकारी
2	आयु 4 व आयु 5	श्रीम. सिध्दी भोळे, लेखा अधिकारी	

मालमत्तेचा तपशील	:	शासकिय इमारत - शासनाच्या मालकीच्या इमारतीत कार्यालय आहे. इमारती व जागेचा तपशील आयुष संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई, शासकीय दंत महाविद्यालय व रुग्णालय इमारत, 4 था मजला, पी. डी.मेलो रोड, फोर्ट मुंबई - 400001
उपलब्ध सेवा	:	सकाळी 9.45 ते सायंकाळी 6.15 वाजेपर्यंत
संस्थेच्या संरचनात्मक तक्त्यामध्ये कार्यक्षेत्राचे प्रत्येक स्तरावर तपशील	:	कार्यालय प्रमुख असल्याने कार्यक्षेत्र मर्यादित असून वरील नमूद कार्य पार पाडले जाते.
कार्यालयीन दूरध्वनी क्र मांक व वेळा	:	022 - 22626007 , 022 - 22626647 (सकाळी 9.45 ते सायंकाळी 6.15 वाजेपर्यंत)
संकेतस्थळ व ईमेल आयडी	:	- www.mahayush.gov.in - directorayurvedmaha@gmail.com
साप्ताहिक सुट्टी व विशिष्ट सेवेसाठी ठरविलेल्या वेळा	:	महिण्यातील सर्व शनिवार व रविवार आणि सर्व शासकिय मंजूर सुट्टया लागू आहेत.

संचालनालयाचे नियंत्रणाखालील शासकीय कार्यालयांबाबतचा तपशील

संस्थेचे नाव	कोड	दुरध्वनी क्रमांक	कार्यालयप्रमुख/ अधिष्ठाता यांचे नाव	प्रशासकीय अधिकारी यांचे नाव	ई-मेल
आयुष संचालनालय, मुंबई	022	22622247 22626007 (FAX)	डॉ.कुलदीप राज कोहली, संचालक आयुष	वैद्या श्रध्दा प्र.सुडे, मुख्य प्रशासकीय अधिकारी (अति. कार्यभार) तथा सहाय्यक संचालक आयुष श्री.सं.सु.कातवरे, प्रशासकीय अधिकारी	directorayurvedmaha@gmail.com
रा.आ.पोदार वैद्यक महाविद्यालय, वरळी, मुंबई	022	24934214 24936881	वैद्य गो.या.खटी, अधिष्ठाता	श्री.न.रा.पाटील प्रशासकीय अधिकारी	deanrapmc@gmail. www.ayurvedinstitute.com
म.आ.पोदार रुग्णालय, वरळी, मुंबई	022	24933533 / 24931846		श्री. अ. प्र. बंदिप्ती प्रशासकीय अधिकारी	deanmaph@ gmail.com
शासकीय होमिओपॅथीक रुग्णालय, विलेपार्ले, मुंबई	022	26201127	वैद्य गो.या.खटी, प्रभारी प्रशासकीय वैद्यकीय अधिकारी (अति. कार्यभार) तथा अधिष्ठाता	----	ghhparle@yahoo.in
शासकीय आयुर्वेद महाविद्यालय, नांदेड	02462	234026 (FAX) 248957		श्री. सं.को. झंपलकर प्रशासकीय अधिकारी	Gac.nanded@gmail.com http://gacnanded.com
शासकीय आयुर्वेद रुग्णालय, नांदेड	02462	232867 231026	वैद्य य.रा.पाटील, प्रभारी अधिष्ठाता	श्री.सं.द.कंदले प्रशासकीय अधिकारी	gahnanded@gmail.com
शासकीय आयुर्वेदीक व युनानी रसशाळा, नांदेड	02462	234567 234026		----	gaupnanded34@gmail.com
शासकीय आयुर्वेद महाविद्यालय, नागपूर	0712	2757002 2749198	वैद्य सु.य.राऊत, प्रभारी अधिष्ठाता	श्री. बं. दे. पवार प्रशासकीय अधिकारी	govtayurcollegenagrpur@gmail.com http://www.gacnagpur.org
शासकीय आयुर्वेद रुग्णालय, नागपूर	0712	2746631		श्री. स. ख्वा. मुबीनोद्दीन प्रशासकीय अधिकारी	govtayurvedichospital@gmail.com

संस्थेचे नाव	कोड	दुरध्वनी क्रमांक	कार्यालयप्रमुख/ अधिष्ठाता यांचे नाव	प्रशासकीय अधिकारी यांचे नाव	ई-मेल
शासकीय आयुर्वेद महाविद्यालय, उस्मानाबाद	02472	251741 (FAX)	वैद्य गंगासागरे, प्रभारी अधिष्ठाता	श्री. बा. ना. गिरी प्रशासकीय अधिकारी (अति. कार्यभार)	gacosbd@yahoo.co.in www.gacosbd.edu.in
शासकीय आयुर्वेद रुग्णालय, उस्मानाबाद	02472	251692		श्री. बा. ना. गिरी प्रशासकीय अधिकारी	gahosbad@gmail.com
शासकीय आयुर्वेद महाविद्यालय व संलग्नित रुग्णालय, जळगाव	---	---	वैद्य मिलिंद निकुंभ प्रभारी अधिष्ठाता	श्री. ज्ञा. बा. राणे प्रशासकीय अधिकारी	gacjalgaon@gmail.com
सहाय्यक संचालक आयुष, मुंबई	022	27576861	वैद्या श्रध्दा प्र. सुडे, सहाय्यक संचालक आयुष	श्री. म. ल. शिंदे, प्रशासकीय अधिकारी	asdirayumumbai@yahoo.in
सहाय्यक संचालक आयुष, पुणे	020	26124951	वैद्य व्यं. पु. धर्माधिकारी, सहाय्यक संचालक आयुष	श्री. प्र. द. सोमवंशी, प्रशासकीय अधिकारी	adapune1@gmail.com
सहाय्यक संचालक आयुष, नागपूर	0712	2530246	वैद्य ग. सु. टेकाळे, सहाय्यक संचालक आयुष (अति. कार्यभार)	वैद्य तुमराम, प्रभारी प्रशासकीय अधिकारी (अति. कार्यभार)	Ada_ngp@rediffmail.com
२० शय्या आयुर्वेद कक्ष, पुणे	9520	26128000 EXT 273/271 26126868	वैद्य व्यं. पु. धर्माधिकारी, निवासी वैद्यकीय अधिकारी (प्रभारी) तथा सहाय्यक संचालक आयुष	---	20beddedayurpune@gmail.com

शासकीय आयुर्वेद महाविद्यालयांमध्ये कार्यरत तक्रार हाताळणी यंत्रणा

अ.क्र	विवरण	माहिती
१.	तक्रार कुठे नोंदवावी	अधिष्ठाता कार्यालय, शासकीय आयुर्वेद महाविद्यालय, मुंबई / नागपूर / नांदेड / जळगाव /उस्मानाबाद
२.	तक्रार पोचपावती	आवक- जावक विभाग, अधिष्ठाता कार्यालय, शासकीय आयुर्वेद महाविद्यालय, मुंबई / नागपूर / नांदेड / जळगाव /उस्मानाबाद
३.	तक्रार निवारणासाठी लागणारा वेळ	तक्रारीच्या स्वरूपावर
४.	Escalation of complaints	तक्रारीच्या स्वरूपावर
५.	Time for resolution of complaints after Escalation	तक्रारीच्या स्वरूपावर
६.	तक्रार निवारण अधिकारी नाव व संपर्क तपशील	<p>१) वैद्य गो.या.खटी, अधिष्ठाता, रा.आ.पोदार वैद्यक महाविद्यालय, वरळी, मुंबई. फोन नं.022-24934214</p> <p>२) वैद्य य.रा.पाटील, प्रभारी अधिष्ठाता, शासकीय आयुर्वेद महाविद्यालय व संलग्नित रुग्णालय, नांदेड संपर्क - 02462- 234026</p> <p>३) वैद्य गंगासागरे, प्रभारी अधिष्ठाता, शासकीय आयुर्वेद महाविद्यालय व संलग्नित रुग्णालय, उस्मानाबाद फोन नं.02472-251741</p> <p>४) वैद्य सु.य.राऊत, प्रभारी अधिष्ठाता, शासकीय आयुर्वेद महाविद्यालय व संलग्नित रुग्णालय, नागपूर संपर्क- 0712-2749198</p> <p>5) वैद्य मिलिंद निकुंभ प्रभारी अधिष्ठाता, शासकीय आयुर्वेद महाविद्यालय व संलग्नित रुग्णालय, जळगाव</p>

**'kl dh; vk; qh jQky; krhy oxoxG; k mipkj \$ riki .kh bR; knps'kqd n'kzo.kjk
rDrk (@)**

v-da	Iok \$ Iq/k		jdkuk		jdkuk *c*		
			v				
			eqh	ukij	ukal	foysky	mleukcln
1	ckg; jQ.k ukh.kh (7 fnol kaljhrk)		j(- 5-00	j(- 5-00	j(- 5-00	j(- 5-00	j(- 5-00
2	vkarjjQ.k						
	v	vkarjjQ.k 'kqd ifrtu	j(- 10-00	j(- 5-00	j(- 5-00	j(-10-00	j(- 7-00
	c	vkgkj 'kqd (I dkGpk pgk uk'rk nqkj pso jk_khps t.p.k)	j(- 10-00	j(- 5-00	j(-10-00	j(-10-00	j(-10-00
3	iz ksk'kkGk pkp.; k			j(-10-00		???	
	v)	jDr pkp.; k (iR; dh)		j(-10-00		???	
	1	I hchl h b, I vkj] fgekykshu	j(-15-00	j(-10-00	j(-10-00	???	j(-10-00
	2	jDrxV o vkj , p V&Vhak	j(-15-00	j(-10-00	j(-5-00	???	j(-10-00
	3	'kqj	j(-15-00	j(-10-00	j(-5-00	???	j(-10-00
	4	'kqj iQLVhak ih-ih-	j(-20-00	j(-10-00	j(-10-00	???	j(-10-00
	5	, y, iQ/h	j(-20-00	j(-10-00	j(-10-00	???	j(-10-00
	6	eyegk riki .kh	j(-5-00	j(-10-00	j(-5-00	???	j(-10-00
	7	brj fo'kSk jDr pkp.kh	j(-20-00	???	???	???	j(-10-00
	8	, pvk; Qgh	j(-20-00	j(-10-00	fu'kqd	???	fu'kqd
	9	, e- ih- V&V	j(-5-00	???	fu'kqd	???	j(-10-00
		c)	{k & fdj .k foHkkx				
	1	{k&fdj .k pkp.kh (LVVVVV) vYVv I ksksck i Qh 1) iukZ 2) v/khZ	j(-15-00 jQ50-00 jQ30-00	j(-20-00 jQ20-00 jQ20-00	j(-10-00 jQ50-00	???	j(-30-00 ??? ???
	2	b-I h- th-	j(-10-00	j(-20-00	j(-10-00	???	j(-30-00
3	Lik; jkeVjh	j(-25-00	j(-20-00	j(-10-00	???	j(-30-00	
4	, e-, e-vkj-	???	j(-30-00	mi yC/k ukgh	???	???	
4	'kl_kfdz, k						
	1	Hkay nmQu dj.; kar ; skk; k ekB; k 'kl_kfdz, k	j(-160-00	j(-100-00	j(-200-00	???	j(-200-00
	2	Hkay nmQu dj.; kar ; skk; k NkV; k 'kl_kfdz, k	j(-60-00	j(-50-00	j(-50-00	???	j(-75-00
	3	yghu 'kY; ehnj k ckgg	???	j(-20-00	j(-5-00	???	j(-20-00
		ckGri .k					
v)	ifgysckGri.k iR; dh	???	fu'kqd	fu'kqd	???	fu'kqd	

	c)	nd jscGri.k iR; dh	j(-50-00	j(-25-00	fu'kqd	???	j(-25-00
	d)	frljscGri.k iR; dh	j(-250-00	j(-125-00	j(-50-00	???	j(-125-00
5		ufl k gke pkt loz k/kj.k d{krhy l kMj e	j(-20-00	j(-125-00	j(-100-00	???	j(-125-00
6		jQ.kokfgdk 'kqd (ifr fd-eh-)	j(-5-00	j(-5-00	j(-5-00	???	j(-5-00
7		fo'kSk mipkj \$ rikl.kh		j(-10-00			
		dkuj ukd o ?kl k ; kl aakp; k pkp.; k vkh; kevh	j(-20-00	j(-10-00	j(-10-00	???	j(-10-00
8		oJ dh; iek.ki_k					
	1	vktkj kps iek.ki_k (03 efgU; ki ; r)	j(-20-00	j(-15-00	j(-15-00	???	j(-12-00
	2	fiUud iek.ki_k	j(-50-00	j(-25-00	j(-15-00	???	j(-25-00
	3	jQ.kky; kr Hkj rh >kY; kps iek.ki_k	j(-10-00	j(-10-00	j(-5-00	???	j(-5-00
	4	jQ.kky; krw fMLpktZ>kY; kps iek.ki_k	fu'kqd	fu'kqd	fu'kqd	???	fu'kqd
	5	v) jQ.kif kdph dkxni_ksnks (05 ikuki ; r)	j(-20-00	j(-10-00	j(-10-00	???	j(-10-00
		c) iehy iR; d ikukdjrk (>kj kvl dkh)	j(-1-00 (ifriku)	j(-1-00 (ifriku)	j(-2-00	???	j(-1-00 (ifriku)
	6	; k 0; frfj Dr ykx.kkjs dkskrgh iek.ki_k	j(-50-00	j(-25-00	j(-25-00	???	j(-25-00
	7	ofj "B ukxfj dka kBh	j(-50-00	j(-10-00	j(-10-00	???	j(-10-00

ipdeZfpfdRI jkKh jQk'kd (@)

v-d-	Iok \$ Ifo/kk	jdkuk *v*		jdkuk *c*		
		epb	ukxij	ukmM	foysky	mLekukckn
1	Lusj (vH; kx)	j(-10-00	j(-5-00	j(-10-00	???	j(-10-00
2	,dkk Lusju (LFkkfud Lusju)	j(-5-00	j(-5-00	j(-5-00	???	j(-5-00
3	Iokk Lon	j(-10-00	j(-5-00	j(-10-00	???	j(-5-00
4	ukMh Lon	j(-3-00	j(-5-00	fu'k'kd	???	j(-3-00
5	oeu fo/kh	j(-20-00	j(-15-00	j(-15-00	???	j(-15-00
6	fojpu fo/kh	j(-20-00	j(-5-00	j(-15-00	???	j(-15-00
7	uL; fo/kh	j(-5-00	j(-5-00	j(-5-00	???	j(-5-00
8	clrh	j(-50-00	j(-5-00	j(-10-00	???	j(-8-00
9	, d clrh	j(-5-00	j(-5-00	j(-5-00	???	j(-5-00
10	mRrj clrh mi dE	j(-20-00	j(-10-00	j(-50-00	???	j(-15-00
11	tyk'k; pj.k (tyk'k jQ.kkus vk.kkoh)	j(-10-00	j(-5-00	j(-10-00	???	j(-10-00
12	fiMLon mi dE (14 fnol)	j(-80-00	j(-5-00 (ifrfnu)	fu'k'kd	???	j(-70-00
13	f'kjkkkj fo/kh	j(-20-00	j(-10-00	j(-15-00	???	j(-15-00
14	f'kjkkLrh	j(-20-00	j(-10-00	j(-5-00	???	j(-5-00
15	jQk iVh Lon	j(-10-00	j(-5-00	j(-10-00	???	j(-10-00
16	ok; dk Lon	j(-5-00	fu'k'kd	fu'k'kd	???	j(-5-00

टिप : (@) शासकीय आयुर्वेद व होमिओपॅथी रुग्णालयातील वेगवेगळ्या उपचार / तपासणी इत्यादीकरीता सुधारीत रुग्णशुल्क लागू करण्याकरीता शासनास प्रस्तावित करण्यात आले आहे.

आयुष संचालनालनालयाचे अधिनस्त कार्यरत शासकीय, शासन अनुदानित व खाजगी
विनाअनुदानित आयुर्वेद, होमिओपॅथी व युनानी महाविद्यालयांचे नावाची यादी.

(अ) पदवी अभ्यासक्रम

शासकीय आयुर्वेद महाविद्यालय

अनु क्रं	महाविद्यालयाचे नाव
1	R. A. Podar Ayurved College, Dr. Anni Besant Road, Worli, Mumbai
2	Government Ayurved College, Tulajapur Road, Osmanabad
3	Government Ayurved College, Vazirabad, Nanded
4	Government Ayurved College, Raje Raghoji Nagar, Umred, Nagpur
5	Government Ayurved College, Jalgaon

शासन अनुदानित आयुर्वेद महाविद्यालय

अनु क्रं	महाविद्यालयाचे नाव
1	Smt. K. G. Mittal Punarvasu Ayurved College, Mumbai (Hindi Minority)
2	Ayurved College, Sion, Mumbai
3	Tilak Ayurved College, Rastapeth, Pune
4	A.S.S. Ayurved College, Panchavati, Nashik
5	Gangadhar Shastri Gune Ayurved College, Ahmednagar
6	D.M.M. Ayurved College, Yavatmal
7	Ashtang Ayurved College, Pune
8	Seth G. R. Ayurved College, Solapur (Jain Minority)
9	K.V.T. Randhir Ayurvedic College, Boradi, Shirpur, Dhule
10	Shri Ayurvedic College, Nagpur
11	Shri Gurudeo Ayurved College, Mozari, Dist. Amravati
12	Bhaisaheb Sawant Ayurved College, Sawantwadi.
13	S.C.Mutha Aryangala Vaidyak Mahavidyalaya, Satara
14	Vasantdada Patil Ayurved College, Sangli
15	Vidarbha Ayurvedic College, Amravati
16	R. T. Ayurved College, Akola

खाजगी विनाअनुदानित आयुर्वेद महाविद्यालये

अनु क्रं	महाविद्यालयाचे नाव
1	YMT ayurved college, Navi Mumbai
2	S.N.K.D.T's Ayurved College, Nalasopara

3	MES Ayurved College, Lote, Ratnagiri
4	Matoshri Asarabai Darade Ayurved College, Nashik
5	Shree Saptshrungi Ayurved College Nashik
6	S.M.B.T.Ayurved College, Dist- Nashik
7	K.C.Ajmera Ayu. Mahavidalaya, Dhule
8	D.S. Naik Ayurved College, Nagaon, Dhule
9	K.D.M.G. Ayurved College, Jalgaon
10	Chaitanya Ayurved College, Jalgaon
11	B.S.D Ayurved Mahavidayla, Wagholi, Haveli, Dist- Pune
12	Sumatibhai shah Ayurved Mahavidalaya, Hadpsar, Dist- Pune
13	College of Ayurved - Research Centre, Nigdi, Pune
14	Rural Institute of Ayurved - Research Center, Mayani, Satara
15	S.S.C.Trust's Shri Sai Ayurved College, Barshi, Dist. Solapur.
16	Pravara Ayurved College, shevgaon, Dist- Ahmednagar.
17	Shri Vivekanand Nursing Home's Ayurved Mahavidalaya, Rahuri, Ahmednagar.
18	Sangam Sevabhavi Trusts Ayurved Mahavidalaya, Ahmednagar
19	Siddhakala Ayurved Mahavidalaya, Ahmednagar
20	Ashwin Rural Ayurved College, Tal- Sangmner, Dist- Ahmednagar
21	Swami Vivekanand Ayurved Medical College, Shrigonda, Dist. Ahmednagar
22	Shri Annasaheb Dange Ayurved Mahavidlaya, Sangli
23	Rajaram bapu patil Ayurved Mahavidalaya, Tal-Walwa, Dist- Sangli
24	Yashwant Ayurved College, A/P- Kodoli, Tal- Panhala, Dist- Kolhapur
25	Kedari Redekar Ayurved College, Tal-Gadhinglaz, Dist- Kolhapur
26	Dr. J.J. Magdum Ayurved Medical College, Kolhapur (Jain Minority)
27	Ayurved College, Peth Vadgaon, Dist. Kolhapur
28	Chatrapati Shahu Maharaj Ayurved College, Kanchanvadi, Aurangabad
29	Yashwantrao Chavan Ayurved College, Aurangabad
30	Dr. Vedprakash Patil Ayurved College , Jalna
31	Late Babruran Vittal Kale Ayurved College, Dist- Latur
32	Ramrao Patil Ayurved College, Purna, Parbhani
33	Sau.Shantadevi Vedprakash Patil Ayurved College, Hingoli
34	Aditya Ayurved College, Beed
35	Dhanwantari Ayurved College, Udgir, Dist. Latur
36	Anandi Shikshan Prasarak Mandal's Ayurved College, Buldhana
37	Dr. R.N.Lahoti Ayurved College, At. Sultanpur, Lonar.
38	Dr. Rajendra Gode Ayurved College, Hospital - Research Centre, Amravati

39	Gramin Ayurved college, patur, Akola
40	S. R. Chunawale Ayurved College, Chikhali, Dist. Buldhana
41	M U P S Ayurved College, Degaon, Risod, Washim
42	Ayurved College, Pusad, Yavatmal
43	SKR Pandav Ayurved College, Nagpur
44	Bhausahab Mulak Ayurved College, Nandanvan, Dist-Nagpur
45	Bhausahab Mulak Ayurved College, Butibori, Nagpur
46	Jupiter Ayurved College, Nagpur
47	Mahadevrao Shivankar Ayurved college, Gondia
48	Smt. Vimladevi Ayurvedic College, Chandrapur
49	Datta Meghe Ayurvedic College, Wanadongri, Hingna Road, Nagpur
50	Anand Ayurvedic College, Vaijapur, Aurangabad.
51	Sant Gajanan Maharaj AMC, Mahagaon, Gadhinglaj, Kolhapur.
52	Jay Shri Siddhivinayak foundations B R Harne Ayurved College, Wangni, Ambernath, Thane.
53	Sanjivani Multipurpose foundations Dr.Deepak Patil AMC, Borpadale (Nebapur), Panhala, Kolhapur
54	Bhimashankar Ayurved college, Pune

शासन अनुदानित युनानी महाविद्यालये

अनु क्रं	महाविद्यालयाचे नाव
1	Dr. M.I. Jamkhanwala Tibbia College, Varsova, Andheri, Mumbai
2	Z.V.M. Unani Medical College, Pune
3	Mohammadia Tibbia College - Hospital, Malegaon, Dist. Nashik

खाजगी विनाअनुदानित युनानी महाविद्यालये

अनु क्रं	महाविद्यालयाचे नाव
1	A G Unani Medical College, Akkalkuwa, Dist. Nandurbar
2	Iqra Education Society's Unani College, Jalgaon.
3	Yunus Fazlani Unani Medical College, - AL Fazlani Hospital, Aurangabad
4	Al Amin Unani Medical College, Malegaon

खाजगी विनाअनुदानित होमिओपॅथी महाविद्यालये

अनु क्रं	महाविद्यालयाचे नाव
1	Smt. C. M. Patel Homoeopathic Medical College, Mumbai
2	Y.M.T. Homoeopathic Medical College, Kharghar, Navi Mumbai
3	Virar Homoeopathic Medical College, Virar, Dist. Thane
4	Janseva Mandal's Sai Homoeopathic Medical College, Bhiwandi, Thane.
5	K.E.S.'s C.H. Keluskar Homoeopathic Medical College, Alibag, Raigad
6	Dapoli Homoeopathic Medical College, Ratnagiri
7	Loknete Adv. Datta Patil Homoeo Medical College, Vengurla, Sindhudurg
8	Dhondumama Sathe Homoeopathic Medical College, Pune
9	LFP Edu Foundations Homoeopathic Medical College, Chinchwad, Pune.
10	Anantrao Kanse Homoeopathic Medical College, Dist. Pune
11	Motiwala Homoeopathic Medical College, Nashik (Gujrati Minority)
12	Smt. K. B. Abad Homoeopathic Medical College, Chandwad, Dist. Nashik (Jain Minority)
13	Dhanwantari Homoeopathic Medical College, Nashik
14	K.D.M.G.'s Homoeopathic Medical College, Shirpur, Dhule.
15	Shri Chamundamata Homoeopathic Medical College, Chincholi, Dist. Jalgaon
16	Dr.Ulhas Patil Homoeopathic college, Jalgaon
17	G.N.R. Homoeopathic Medical College, Solapur
18	MHFs Homoeopathic Medical College, Sangamner, Ahmednagar.
19	Ahmadnagar HMC, Savedi Rd, Ahmadnagar
20	Jamkhed Homoeopathic Medical College, Ratnapur, Jamkhed, Dist. Ahmednagar
21	Sawkar Homoeopathic Medical College, Satara
22	Gulabrao Patil Homoeopathic Medical College, Dist. Sangli
23	Dr. J.J. Magdum Homoeo Medical College, Jaysingpur, Kolhapur
24	S.J.P.E.S.'s Homoeopathic Medical College, Kolhapur
25	Venutai Yashwantrao Chavan Homoeopathic Medical College, Kolhapur
26	E. B. Gadkari Homoeopathic Medical College, Gadhinglaj, Kolhapur.
27	R.R.Patil Homoeopathic Medical College, Hospital - Research Centre, Sangli
28	P.S.P.M.'s Mahila Homoeopathic Medical College, Solapur (For Women only)
29	Kakasaheb Mhaske Homoeopathic Medical College, Nagapur, Ahmednagar
30	Vamanrao Ithape Homoeopathic College, Sangamner, Ahmednagar
31	Sharadchandraji Pawar Homoeopathic Medical College, Ahmednagar

32	D.K.M.M Homoeopathic College, Shri guru ganesh nagar, Aurangabad (Jain Minority)
33	Foster Development Homoeopathic Medical College, Aurangabad
34	Sayali Charitable Trust's College of Homoeopathy, Aurngabad.
35	Shri Bhagwan Homoeopathic Medical College, Aurangabad
36	Sonajirao Kshirsagar Homoeopathic Medical College, Beed
37	KSPM's Vasantrao Kale Homoeopathic Medical College, Latur
38	P. D. Jain Homoeopathic Medical College, Parbhani
39	S.M.P.S. Kadam Homoeopathic Medical College, New Nanded
40	Guru Mishri Homoeopathic Medical College, Shelgaon, Dist. Jalna
41	Antarbharti Homoeo College, Nagpur
42	Gondia Homoeo Medical College, Gondia
43	Purushotamdas Bagla Homoeo Medical College, At. Arwat, Dist. Chandrapur
44	HES Homoeopathic Medical College, Akot Road, Akola
45	Panchsheel Homoeopathic Medical College, Khamgaon Dist. Buldhana
46	Takhatmal Shrivallabh Homoeopathic Medical College, Amravati.
47	P.J.N.M. Institute of Homeopathic Medical Sciences, Amravati
48	Shri Janata Homoeopathic college, Akola
49	Atal Bihari Vajp HMC, Jalke, Ahmednagar
50	Mahalaxmi HMC, Jaoli, Satara
51	S.S.V.P. HMC, Hatta, Basmat, Hingoli
52	Asarabai Darade's Jagdamba HMC, Yeola, Nasik
53	Nootan HMC, Sangli
54	Lt.Mrs.Housabai HMC, Shirol, Kolhapur

(ब) पदव्युत्तर अभ्यासक्रम

शासकीय आयुर्वेद महाविद्यालय

अ क्रं	महाविद्यालयाचे नाव (PG)
1	R. A. Poddar Ayurved College, Dr. Anni Besant Road, Worli, Mumbai
2	Government Ayurved College, Raje Raghoji Nagar, Umred, Nagpur
3	Government Ayurved College, Vazirabad, Nanded
4	Government Ayurved College, Tulajapur Road, Osmanabad

शासन अनुदानित आयुर्वेद महाविद्यालय

अ क्रं	महाविद्यालयाचे नाव (PG)
1	Smt. K. G. Mittal Punarvasu Ayurved College, Mumbai (Hindi Linguistic Minority)
2	Ayurved College, Sion, Mumbai
3	A.S.S. Ayurved College, Panchavati, Nashik
4	Tilak Ayurved College, Rastapeth, Pune
5	Ashtang Ayurved College, Pune
6	Seth G. R. Ayurved College, Solapur (Jain Minority)
7	S.C.Mutha Aryangala Vaidyak College, Satara
8	Shri Ayurvedic College, Nagpur
9	Vidarbha Ayurvedic College, Amravati
10	D.M.M. Ayurved College, Yavatmal
11	R. T. Ayurved College, Akola

खाजगी विनाअनुदानित आयुर्वेद महाविद्यालय

अ क्रं	महाविद्यालयाचे नाव (PG)
1	YMT ayurved college, Navi Mumbai
2	Shree Saptshrungi Ayurved college, Nashik
3	S.M.B.T.Ayurved College, Dist- Nashik
4	Pravara Ayurved College, shevgaon, Ahmednagar.
5	Sangam Sevabhavi Trusts Ayurved college,Ahmednagar
6	Siddhakala Ayurved Mahavidalaya, Ahmednagar
7	Ashwin Rural AyurvedCollege Sangmner, Ahmednagar
8	SVNH Ayu College, Rahuri, Ahmednagar.
9	College of Ayurved Research Centre,Nigdi,Pune
10	B.S.D Ayurved college Wagholi, Haveli, Dist- Pune
11	Sumatibhai shah Ayurved college Hadpsar, Dist- Pune

12	K.C.Ajmera Ayu. college Dhule
13	Shri Annasaheb Dange Ayurved college Sangli
14	Rajaram bapu patil Ayurved college, Walwa, Sangli
15	Yashwant Ayurved College, Kodoli, Panhala, Kalhapur
16	Kedari Redekar Ayurved College, Gadhingla, Kolhapur
17	CSMS Ayurved College, Kanchanvadi, Aurangabad
18	Late Babruran Vittal Kale Ayurved College, Dist- Latur
19	Bhausahab Mulak Ayurved College, Nandanvan, Nagpur
20	Gramin Ayurved college, patur, akola
21	MES Ayurved College, Lote, Ratnagiri

खाजगी विनाअनुदानित युनानी महाविद्यालय

अ क्रं	महाविद्यालयाचे नाव (PG)
1	Z.V.M. Unani Medical College, Pune

खाजगी विनाअनुदानित होमिओपॅथी महाविद्यालय

अ क्रं	महाविद्यालयाचे नाव (PG)
1	Y.M.T. Homoeopathic Medical College, Kharghar, Navi Mumbai
2	Dhondumama Sathe Homoeo pathic Medical College, Pune
3	Motiwala Homoeopathic Medical College, Nashik
4	Smt. K. B. Abad Homoeo Medical College, Chandwad, Dist. Nashik
5	Dr. J.J. Magdum Homoeo Medical College, Jaysingpur, Kolhapur
6	S.J.P.E.S.'s Homoeopathic Medical College, Kolhapur
7	Kakasaheb Mhaske Homoeo Medical College, Nagapur, Ahmednagar
8	Vamanrao Ithape Homoeopathic College, Sangamner, Ahmednagar
9	D.K.M.M Homoeopathic College, Aurangabad
10	Foster Development Homoeopathic Medical College, Aurangabad
11	Shri Bhagwan Homoeopathic Medical College, Aurangabad
12	Sonajirao Kshirsagar Homoeopathic Medical College, Beed
13	P. D. Jain Homoeopathic Medical College, Parbhani
14	Panchsheel Homoeopathic Medical College, Khamgaon Dist. Buldhana
15	Guru Mishri Homoeopathic Medical College, Jalna
16	M.L.Dhawale Homoeopathic Institution, Palghar.

-----////////-----